



POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Posudek oponenta práce

Autor práce: **Kristián Šmíd**

Název práce: **Syntetické médium deepfake: ztrácející se hranice mezi realitou a fikcí**

Autor posudku: **Eva Richter**

Návrh klasifikace práce: **velmi dobře**

Základní charakteristika práce

Předložená práce zpracovává nový fenomén *deepfake*, tedy technologie falsa fotografického či audio a audiovizuálního záznamu, které je, v závislosti na kvalitě provedení, obtížně rozeznatelné od originálního záznamu. Práce vychází z premisy, že, podobně jako jiná média, má *deepfake* potenciál výrazně změnit sociální realitu a její kulturu. Deklarovaným cílem práce je představit technologii *deepfake* a „pomocí teorií myslitelů, kteří se na média a jejich působení na vnímání reality ve svých pracích soustředili, popsat způsoby, kterými tato technologie může do vnímání hranice mezi realitou a fikcí nejen v internetovém prostoru promlouvat“ (str. 9). Práce má tedy čistě teoretickou povahu, předkládá rovněž několik příkladů situací ilustrujících možnosti technologie i její dopady.

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Cíl práce je formulován zřejmě záměrně vcelku obecně (viz výše), což považuji vzhledem k novosti tématu za adekvátní. Konkretizace by možná neuškodila u autorů a teorií, které autor práce zvolil – otázka mohla zahrnovat kritérium volby (na základě čeho byly zvoleny dané teorie a autoři) či rovnou konkrétní teorie a autory (jejichž volba by byla zdůvodněna později). V této obecné formulaci totiž práce představuje teorie médií poměrně zešíroka, což ubírá prostoru jejich aplikaci na zkoumaný jev (viz dále v posudku). Závěry stanovené otázky i proto odpovídají bohužel jen zčásti, protože k aplikaci vybraných teorií na problém *deepfake* dochází v zásadě jen zkratkovitě až v kapitole Diskuse. Závěry tak podle mého názoru nedosahují potřebné analytické hloubky.

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženou metodu a postup řešení?

Metoda práce s jednotlivými teoriemi je v zásadě adekvátní, ale není zdůvodněn výběr konkrétních autorů a teorií. Oceňuji, že autor práce uvádí postup vyhledávání studií na téma *deepfake* (dokonce včetně vyhledávacího dotazu) a že toto vyhledávání očividně prováděl systematicky a s rozvahou, další své kroky již ale nepopisuje a nezdůvodňuje, tj. právě výběr konkrétních stěžejních prací a teorií. Výběr sám se jistě nabízí, ale není možné se na to spolehnout.

Jsou jednotlivé části práce vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

Těžiště práce by mělo spočívat v aplikaci zvolených teorií na jasně ohraničený nový jev, v tomto případě je ještě tato aplikace zúžena na problém hranice mezi realitou a fikcí. Objemově ale autor věnuje mnohem více prostoru představení samotných teorií bez jasné vazby ke zkoumanému jevu. Čtenář se tak zhruba dvě třetiny ptá, kam práce vlastně vede a jaká je relevance čtených

informací. V některých bodech tuší, jak bude předložená myšlenka vztažena k problému *deepfake*, ale až do diskuse není toto vztažení formulováno. Vzniká tak nekonzistence mezi tím, co působí jako přípravná fáze práce a tím, co by mělo být jejím jádrem, zůstává ale upozaděno až v diskusi, tedy na konci práce.

Jsou argumentace a text práce a vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

Z práce je zřejmé, že autor měl jasnou představu a strukturu, kterou se mu místy vcelku daří v textu budovat, jinde se ale tento záměr poněkud ztrácí v dílčích odbočkách či obecnějších úvahách. Zvolená struktura od obecnějšího ke konkrétnímu mi v tomto případě nepřijde jako šťastně zvolená, protože vede k přenosu váhy na obecné (viz také výše) a oslabení závěrů. Závěry nicméně logicky navazují na představené teorie a k syntéze v práci dochází.

Hlavní argumentační linka hranice mezi reálným a fikcí je nosná, zajímavá a sociologicky relevantní. Na některých místech je sice zamlžena a vhodnější by bylo ji akcentovat od začátku a po celou dobu ve vztahu přímo k *deepfake*, ale čitelná v práci je i tak.

OBSAH PRÁCE

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vhléd autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Autor si stanovil ambiciózní úkol, což je potřeba ocenit. Práce s teorií je však spíše popisná. Jak jsem uvedla v tomto posudku již dříve, autor zvolil strategii nejprve představit teorie médií (což mu zabírá v podstatě dvě třetiny práce), následně podrobněji představit technologii *deepfake* a na třech stranách diskuse potom vše propojit. Teorie tedy popisuje či shrne bez jejich aplikace či vztažení na zkoumaný jev a nejtěžší úkol práce s teoriemi tedy zůstává naplněn jen zkratkovitě v diskusi, což je podle mého názoru škoda, protože autor je očividně schopen hlubšího vhlédu a syntézy.

Na str. 36 v diskusi autor uvádí: „*Deepfake je nutné vnímat jako technologii všední, snadno přístupnou (pokud ne teď, tak v budoucnu zcela jistě ano). Je možné si ji představit v rukou drobných podvodníků, kteří lákají důvěřivé důchodce, či internetových predátorů, kteří se zaměřují na nezletilé děti. Stejně všední, jako je dnes chytrý mobilní telefon, bude ve velmi blízké budoucnosti i deepfake technologie v něm.*“ Toto považuji za stěžejní premisu, ale právě jako premisa to v práci chybí nebo není explicitně formulována. V kombinaci se zaměřením práce na hranici mezi realitou a fikcí by to podle mého názoru byl nosný začátek výkladu či bod, okolo kterého mohl autor rozvinout jednotlivé teorie médií. Představení jednotlivých teorií bez přímé vazby na zkoumaný problém totiž mimo jiné ztěžuje čtenáři posouzení, nakolik jsou tyto teorie skutečně vhodné a přínosné. Toto hodnocení ze strany autora v práci rovněž chybí. Přitom vliv McLuhanových myšlenek je v současnosti spíše marginální a je otázkou, jaký přínos mají jeho obecnější postřehy pro analýzu tohoto konkrétního jevu.

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

Vzhledem k výše uvedeným problémům se zvolenou strukturou a její vyvážeností chybí syntéze analytická hloubka. Kapitola „Diskuse“ v zásadě naplňuje úkol, který mělo mít jádro práce, tj. aplikace představených teorií na zkoumaný jev, nedochází už ale k další diskusi této aplikace, tedy závěrů práce. Samotný závěr je na vysoké úrovni obecnosti.

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Práce splňuje kritéria kladená na tento typ textu. Na některých místech nicméně chybí odkazy na zdroje či není zcela jasné, jaký je zdroj sdělovaných informací či závěrů (např. několik odstavců na str. 17 a 18 chybí odkazy na zdroje a často tam, kde autor pojednává o nějaké teorii či jejím autorovi není zcela zřejmé, z jaké autorovy publikace informace čerpá). U obrázků jsou uvedeny zdrojové URL adresy, což není správně uvedený odkaz na zdroj podle citační normy.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

Oceňuji zařazení zahraničních zdrojů v anglickém jazyce a shrnutí postupu vyhledávání zdrojů. Chybí vysvětlení výběru teorií (viz výše).

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Práce je na dobré jazykové a stylistické úrovni.

Obrázek 2 je v práci dvakrát, přičemž první z nich je spíše graf a měl by být přeložen do češtiny.

Celkové hodnocení práce

Velmi kladně hodnotím volbu tématu, přístupu i stanovené ambice autora. Zpracovat teoretickou práci tohoto typu (tj. aplikace existujících teorií na zcela nový, empiricky ještě málo prozkoumaný, jev) je úkol skutečně ambiciózní, zvláště pak na bakalářské úrovni. Autor se s úkolem popral statečně, nelze nicméně pominout, že se s ním skutečně trochu popral, tj. výsledek úplně neodpovídá stanoveným ambicím. Pokud by samotnému psaní předcházela jiná úvaha o struktuře, je možné, že práce by svých cílů dosáhla – z napsaného textu se zdá, že autor je takové analytické hloubky i syntézy schopen.

Vzhledem k uvedenému navrhuji práci k obhajobě s hodnocením **velmi dobře**.

Otázky a náměty k obhajobě

Proč byly zvoleny zrovna tyto stěžejní autoři a ne jiní?

Jsou existující teorie vyhovující pro zkoumání *deepfake*? Proč ano/ne? V čem jsou největší slabiny a v čem naopak silné stránky existujících teorií?

Datum: 11. 6. 2021

Podpis: